

Lakiasianpäälikkö Joonas Jännäri

Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi**LAUSUNTO KOSKIEN HE 109/2024 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2025****Viite:** Sähköpostitse 27.9.2024 saapunut lausuntopyyntönne**Lausunto valtion vuoden 2025 talousarvioesityksestä (HE 109/2024 vp)**

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Vesilaitosyhdistykseltä asiantuntijalausuntoa vuoden 2024 talousarvioesityksestä. Vesilaitosyhdistys kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Kannustimet vesihuoltolaitosten yhdistämiseksi

Maa- ja metsätalousministeriön (jatkossa MMM) käynnistämän kansallisen vesihuoltouudistuksen ohjelmassa todetaan tarve edistää vesihuollon rakennemuutosta kohti tarkoituksenmukaisempia ja toimivampia vesihuoltopalveluja tuottavia yksiköitä.

Rakennemuutoksen kautta on saavutettavissa merkittäviä etuja, jotka ovat seurausta suuremmasta organisaation koosta ja suuremmista volyymeistä. Isommille organisaatioilla on lukuisia etuja, kuten edellytykset kehittää ja suunnitella toimintaa pitkällä aikavälillä, mikä edistää mm. investointien oikea-aikaisuutta ja tarkoituksenmukaista kohdentamista ja lisää investointimääriä.

Muita tunnistettuja etuja ovat mm. toimintavarmuuden parantuminen edellä mainittujen tekijöiden lisäksi esim. riittävän henkilöstömäärän, erityisosaamisen kehittymisen sekä kustannustehokkuuden myötä. Tämä mahdollistaa toimintavarmuuteen ja toiminnan laadun parantamiseen panostamisen. Laajemman organisaation tuomien resurssien avulla pystytään korjaamaan vesihuollon toimintavarmuuden varmistamisen kannalta kriittisiä puutteita.

Yhdistämiskannusteet yhdistämisistä syntyvien kertaluonteisten kustannusten kattamiseen, ovat kustannustehokas tapa edesauttaa tämän huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta kriittisen alan rakennemuutoksen vauhdittamista. Tällaisia kertaluonteisia kuluja ovat mm. automaation ja tietojärjestelmien yhdistämisestä sekä palvelutasojen harmonisoinnista aiheutuvat kustannukset.

Talousarvioon on kirjattuna, että *luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon ja patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolettiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.*

Tämän lisäksi olisi tarkoituksenmukaista kirjata, että yhdistämiskannustimien rahoitukseen osallistuttaisiin jatkossa myös valtion toimesta, ja tähän tarkoitukseen nimenomaisesti varattaisiin varoja vuoden 2025 talousarvioon. Tämä edesauttaisi selvästi yllä esitettyjen tavoitteiden eteenpäinvientiä.

Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden edistäminen

Vesihuolto on huoltovarmuuden kannalta yksi kriittisimmistä aloista. Tämän tosiasian seurauksena on ensiarvoisen tärkeää, että vesihuollon toimintavarmuutta ja kyberturvallisuutta edistetään jatkossakin.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä sivulla 510 todetaan, että *yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa ja kotimaisiin luonnonvaroihin perustuvaa energian ja ravinnon tuotantoa.*

Maailmanlaajuiset muutostekijät - ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos sekä turvallisuuspoliittisen tilanteenjärkkyminen - muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia. Luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon ja patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolehtiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä sivulla 516 todetaan, että *erityisesti tukea suunnataan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen.* Tämä on tervetullut, tärkeä ja oikein suunnattu rahoituksen kohde uudessa talousarviossa.

Tämän kanssa on kuitenkin ristiriidassa tosiasia, että rahoitusta edelleen leikataan rajusti vuoden 2024 tasoon verrattuna. Olisikin ollut tärkeää, että rahoituksen taso olisi pysynyt edes ennallaan vuonna 2024, jotta talousarviossa asetettu tavoite vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseksi olisi muutakin kuin ylväitä sanoja paperilla.

Vesiensuojelu ja ravinteiden kierrätys

Talousarvioesityksessä on harmillista, että vesiensuojelun ja ravinteiden kierrätyksen toimeenpano ja edistäminen on jäänyt MMM:n hallinnonalalla lähes täysin huomioitta. Talousarvioesityksessä vesiensuojelusta kirjataan ainoastaan metsätalouden vesiensuojelun yhteydessä, jota pyritään edistämään.

Ravinteiden kierrätyskin on jäänyt MMM:n hallinnonalalla pitkälti taka-alalle, ja ainoa maininta siihen liittyen löytyy talousarvioesityksen sivulta 478, jossa kirjataan, että *kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta. Maailmanlaajuiset kriisit tulevat nopeuttamaan ja voimistamaan tätä kehitystä.*

Vesilaitosyhdistyksen strategian yksi kuudesta päätavoitteesta on, että vesihuoltoala on bio- ja kiertotalouden sekä kestävä kehityksen edelläkävijä. Ravinteiden kierrätyksen ja jätevesihuollon energiatehokkuuden edistämisen valtionavustuksella on ollut merkittävä rooli vesihuoltoalan tukemisessa kestävien toimintatapojen kehittämisessä ja käyttöönotossa. Vesilaitosyhdistys pitää tärkeänä, että myös jatkossa ravinteiden kierrätyksen ja energiatehokkuuden parantamiseen panostetaan niin rahoituksen kuin sen edellyttämien valtionhallinnon henkilöresurssien osalta. On harmillista, ettei talousarvioesitys tue tätä tavoitetta juuri lainkaan.

Lopuksi

Vesilaitosyhdistys pitää harmillisena, että talousarvioesityksessä on MMM:n hallinnonalalla menty selkeästi heikompaan suuntaan viime vuodesta. Kuten talousarvioesityksessäkin todetaan, on selvää, että yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa. Tämän päämäärän saavuttaminen turvataan mm. yhdistämisavustusten rahoituksella, ja panostuksilla vesihuollon

toimintavarmuuteen ja kyberturvallisuuteen. Näitä ei talousarvioesityksessä ole juurikaan kuitenkaan huomioitu.

Vesiensuojelu ja ravinteiden kierrätys edesauttavat niin kansallisesti kuin kansainvälisesti ympäristötavoitteiden saavuttamisessa. Niihin panostamisella saavutetaan merkittäviä hyötyjä niin nykyisille kuin tuleville sukupolville.

Vesilaitosyhdistys katsoo, että vesihuollon tukemisen määrärahoja tarvitaan MMM:n hallinnonalalla myös vuonna 2025 ja sen jälkeen, jotta asetettuja tavoitteita saavutetaan ja uusia hankkeita saataisiin käyntiin.

Joonas Jännäri
lakiasianpäälikkö

